

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ЛУГАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ ІМЕНІ Е.О. ДІДОРЕНКА**

Кафедра іноземних мов

ГЛОСАРІЙ

з навчальної дисципліни

«ПРОФЕСІЙНА ПЕДАГОГІКА ЮРИДИЧНОГО ФАХУ»

Сєвєродонецьк – 2021

ТЛУМАЧНИЙ СЛОВНИК ОСНОВНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕРМІНІВ

Сучасний розвиток української освіти та процес її реформування

ГУМАНІЗАЦІЯ ОСВІТИ - багатопланове соціально-моральне явище духовного життя суспільства. Це визнання цінності конкретної людини (дитини), створення умов, спрямованих на олюднення обставин шкільного життя, на розкриття і розвиток здібностей учня, його самореалізацію. Це духовна і моральна орієнтація практичної педагогіки на систему адекватних моральних цінностей, ядром якої є учень як особистість. Це реалізація в процесі освіти і виховання адекватних умінь дитини моральних цінностей, повага особистості дитини на рівні прийняття її особистісних цілей, запитів, інтересів. Це соціальний процес, що включає широкий спектр моральних проблем, зв'язаних з особистістю вчителя. Це духовна і моральна орієнтація практичної діяльності на систему адекватних моральних цінностей, ядро яких складає цінність учня як особистості, індивіда і суб'єкта діяльності.

ГУМАНІТАРИЗАЦІЯ ОСВІТИ - система заходів, спрямованих на пріоритетний розвиток загальнокультурних компонентів у змісті освіти й у такий спосіб на формування особистісної зрілості тих, кого навчають. Саме культура, а не суспільство і колектив, визначає формування особистості, що підтверджується успішною практикою домашнього виховання і, навпаки, неспроможністю значної частини освітніх закладів. Ідея Г. о. змушує звернутися до найбільш перспективних психолого-педагогічних теорій розвитку людини.

ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ ВИХОВАННЯ — принципи організації виховної системи, які передбачають децентралізацію, автономізацію навчально-виховних закладів, забезпечення співпраці вихователів і вихованців, урахування думки колективу й кожної особистості, визначення людини як вищої природної і соціальної цінності, формування вільної творчої особистості.

ІНТЕНСИФІКАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ (від фр. intensification (intensio) — напруження) — активізація розумових можливостей особистості для досягнення бажаних результатів.

ЦІННОСТІ МОРАЛЬНІ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКІ — набуті попередніми поколіннями незалежно від расової, національної чи релігійної приналежності морально-духовні надбання, які визначають основу поведінки й життєдіяльності окремої людини або певних спільнот.

ЦІННОСТІ МОРАЛЬНІ НАЦІОНАЛЬНІ — історично зумовлені й створені певним етносом погляди, переконання, ідеали, традиції, звичаї, обряди, практичні дії, які ґрунтуються на загальнолюдських цінностях, але відбивають певні національні прояви, своєрідність у поведінці та слугують основою соціальної діяльності людей окремої етнічної групи.

ПЕДАГОГІЧНА ІМПРОВІЗАЦІЯ (франц. improvisation, від лат. improvisus - несподіваний, непередбачений) - знаходження педагогом під час навчально-виховного процесу несподіваного педагогічного розв'язку і миттєве його втілення. Вона охоплює чотири етапи: педагогічне осяяння; миттєве осмислення педагогічної ідеї і миттєвий вибір шляху її реалізації; втілення або реалізація педагогічної ідеї; миттєвий аналіз процесу втілення педагогічної ідеї і рішення про продовження педагогічної імпровізації або перехід до запланованих раніше дій. П. і. дає змогу вдосконалювати педагогічну техніку, гнучко реагувати на труднощі, що виникають.

ПРОФЕСІЙНА ПЕДАГОГІЧНА ЕТИКА - складова етики, що відображає специфіку функціонування моралі в цілісному педагогічному процесі; наука про моральні аспекти діяльності педагога.

ТВОРЧА САМОРЕАЛІЗАЦІЯ ПЕДАГОГА - процес здійснення творчих задумів педагога для досягнення цілей у вирішенні особистісно-значущих педагогічних проблем.

ТВОРЧЕ СПІВРОБІТНИЦТВО - принцип особистісно-орієнтованої педагогіки; процес взаємодії людей між собою для досягнення спільної мети.

Викладач ВНЗ – інноваційний суб'єкт діяльності вищої школи

АВТОРСЬКІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ - розроблені педагогами-практиками технології, в яких у різних варіантах поєднано адекватні змісту і цілям різнорівневого і різнопрофільного навчання структурно-логічні, інтеграційні, ігрові, комп'ютерні, діалогові, тренінгові технології.

ІННОВАЦІЙНА ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ - заснована на осмисленні практичного педагогічного досвіду цілеспрямована педагогічна діяльність, зорієнтована на зміну та розвиток навчально-виховного процесу з метою досягнення вищих результатів, одержання нового знання, формування якісно іншої педагогічної практики.

ІННОВАЦІЙНА ПОВЕДІНКА ПЕДАГОГА - сукупність зовнішніх виявів його особистості, в яких розкривається внутрішнє «Я» (світовідчуття, світогляд, особистісні особливості), спрямовані на зміну складових сучасної системи освіти.

ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ (лат. potentia - сила) педагога - сукупність соціокультурних і творчих характеристик особистості педагога, що виражає готовність удосконалювати педагогічну діяльність, а також наявність внутрішніх засобів і методів, які забезпечують цю готовність.

ОСОБИСТІСНА ЦЕНТРАЦІЯ ПЕДАГОГА – спрямованість, зацікавленість педагога інтересами учасників педагогічного процесу.

ОСОБИСТІСНИЙ ПІДХІД У ПЕДАГОГІЦІ - гуманістичний підхід педагога до вихованців, що допомагає кожному з них усвідомити себе як особистість, виявити можливості, які стимулюють самостановлення, самоствердження, самореалізацію.

ГОТОВНІСТЬ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ - особливий особистісний стан, який передбачає наявність у педагога мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння ефективними способами і засобами досягнення педагогічних цілей, здатності до творчості і рефлексії.

ГУМАНІТАРИЗАЦІЯ (лат. *humanitas* - людство, людяність) освіти - одна з основних тенденцій розвитку освіти в сучасному світі. Відображає зростання ролі і значення людських відносин, взаємного прийняття учасників навчального процесу для успішності освіти в цілому.

ІННОВАЦІЙНА КУЛЬТУРА ПЕДАГОГА - система освоєних особистістю педагогічних засобів, що забезпечують інноваційний спосіб діяльності, системоутворюючим елементом якої є цінності інноваційного плану. І. к. п. виконує раціонально-праксіологічну, організаційно-впорядковуючу, описово-пояснювальну, прогностико-управлінську, евристико-пізнавальну і комунікативно-трансляційну функції.

ІННОВАЦІЙНА ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ - заснована на осмисленні практичного педагогічного досвіду цілеспрямована педагогічна діяльність, зорієнтована на зміну та розвиток навчально-виховного процесу з метою досягнення вищих результатів, одержання нового знання, формування якісно іншої педагогічної практики.

ІННОВАЦІЙНЕ НАВЧАННЯ - зорієнтована на динамічні зміни в навколишньому світі навчальна діяльність, яка ґрунтується на оригінальних методиках розвитку різноманітних форм мислення, творчих здібностей, високих соціально-адаптаційних можливостей особистості.

ІННОВАЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ - педагогічно доцільно організований простір життєдіяльності, який сприяє розвитку інноваційного ресурсу особистості; інтегрований засіб накопичення і реалізації інноваційного потенціалу навчального закладу.

ІННОВАЦІЙНІ УМІННЯ - володіння способами і прийомами інноваційної діяльності, що дають змогу виокремити проблему, проникнути в її суть і на цій основі конструювати і продуктивно розв'язувати інноваційні професійно-педагогічні завдання.

ІННОВАЦІЯ - нововведення, зміна, оновлення; новий підхід, створення якісно нового, використання відомого в інших цілях.

Педагогічна майстерність

КОМПЕТЕНТНИЙ ВЧИТЕЛЬ – це учитель, обізнаний у певній галузі, який має право за своїми знаннями або повноваженнями робити або вирішувати що-небудь, судити про що-небудь; знаючий, тямущий.

КОМПЕТЕНТНІСТЬ – складна інтегративна якість особистості, що зумовлює готовність здійснювати професійну діяльність, причому йдеться не про окремі знання і вміння і навіть не про сукупність окремих процедур діяльності, а про властивість, що дає можливість людині здійснювати діяльність цілісно; поінформованість, обізнаність, авторитетність учителя.

КОМПЕТЕНЦІЇ (лат. взаємно прагну, відповідаю, підходжу)– характеристики вчителя, що визначають стиль його роботи та спосіб досягнення мети (лідерські якості, творчий підхід при вирішенні задач, аналітичні якості, вміння впливати на інших); коло питань, в яких дана особа має певні повноваження, знання, досвід.

ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ – це комплекс властивостей особистості, що забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі. **Майстерність учителя** можна розглядати як найвищий рівень педагогічної діяльності (якщо ми характеризуємо якість результату) або як вияв творчої активності особистості педагога (психологічний механізм успішної діяльності).

СПЕЦІАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ у галузі дисципліни, що викладається, включає глибокі знання, кваліфікацію і досвід практичної діяльності в галузі свого предмета; знання засобів розв’язання технічних, творчих завдань; гармонізація науково-предметних і світоглядно-методологічних, дидактичних, психологічних знань; оволодіння сучасним інструментарієм вивчення особистості дитини; вміння організовувати навчальний процес як педагогічну взаємодію, спрямовану на розвиток особистості, її підготовку до розв’язання завдань життєтворчості; дотримання стійкої громадянської позиції; хронологічні й картографічні уміння та навички педагога, його просторово-часова орієнтація.

МЕТОДИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ у галузі засобів формування знань, умінь і навичок – володіння різними методами навчання, знання дидактичних методів, прийомів та вміння застосовувати їх на практиці, уміння роботи з нормативними документами, навчально-методичним матеріалом, уміння розробляти методичні посібники, дидактичні матеріали тощо.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ У СФЕРІ НАВЧАННЯ – володіння педагогічною діагностикою, уміння здійснювати індивідуальну роботу на основі результатів педагогічної діагностики, знання вікової діагностики, уміння виявляти особистісні особливості дітей, визначати та враховувати емоційний стан людини, уміння грамотно будувати взаємовідносини з керівниками, колегами, учнями.

АУТОПСИХОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ – вміння усвідомлювати рівень власної діяльності, своїх спроможностей; знання про засоби професійного самовдосконалення; уміння бачити недоліки у своїй роботі, у собі, бажання самовдосконалення.

ЗАГАЛЬНОКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ – досягнення учителем високого рівня розвитку в суспільному, виробничому й духовному житті; педагог інтелігентний, вихований, толерантний, гнучкий, коректний тощо.

ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ вміщує вміння і навички роботи з комп’ютерними джерелами, Інтернетом; уміння дидактично перетворювати, тобто інтерпретувати і адаптувати інформацію відповідно до завдань навчання і виховання; спроможність дохідливо й чітко викладати навчальний матеріал з огляду на специфіку предмета, рівень підготовки учнів, їхній життєвий досвід і вік; формулювати питання в

доступній формі, стисло й чітко; виражати думку за допомогою графіків, діаграм, схем, малюнків; оперативно діагностувати характер і рівень знань засвоєння учнями нового матеріалу з використанням різноманітних методів; перебудувати в разі потреби план і хід викладу матеріалу.

ВАЛЕОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ – забезпечує організацію здорового способу життя учнів.

КОМУНІКАТИВНО-СИТУАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ – знання, уміння навички та способи здійснення педагогічного спілкування з урахуванням вікових та індивідуально-психологічних особливостей учнів, спроможність знаходити вихід у різних ситуаціях спілкування, уміння впливати на встановлення сприятливого психологічного клімату в колективі; бачити в дитині особистість, поважати її думку; поєднувати вимогливість із повагою особистої гідності кожного учня; поєднувати тактовність і толерантність у стосунках; педагогічний оптимізм.

РЕФЛЕКСИВНО-АНАЛІТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ включає вміння педагога конструювати траєкторію і здійснювати індивідуальний розвиток школяра, уміння прогнозувати розвиток колективу, динаміку його структури; уміння прогнозувати розвиток особистості, її якостей, почуттів, волі і поведінки, можливих відхилень у розвитку; уміння прогнозувати хід педагогічного процесу, здійснення педагогом контрольної-оцінної діяльності, спрямованої на себе.

УПРАВЛІНСЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ включає володіння методами, прийомами керування власною діяльністю та організація ефективної діяльності учнів.

Загальнонаукові підходи до визначення сутності професійної компетентності фахівця

КРЕАТИВНІ ЗДІБНОСТІ - особистісні якості, що дозволяють людині повному поглянути на відомі предмети, явища, побачити в них нові закономірності, зв'язки, відтворити нове бачення, придумати дещо нове, раніше невідоме.

ПЕДАГОГІЧНА РЕФЛЕКСІЯ (лат. reflexio - відображення, аналіз) - здатність педагога об'єктивно оцінити себе та свої вчинки, зрозуміти, як його сприймають у процесі педагогічного спілкування.

ПЕДАГОГІЧНІ ЗДІБНОСТІ - узагальнена сукупність індивідуально-психологічних особливостей і професійно значущих якостей педагога, які забезпечують досягнення високих результатів у педагогічній діяльності. Розрізняють гностичні (вміння пізнавати й отримувати задоволення від пізнання), дидактичні (вміння пояснювати, передавати знання, навчати), комунікативні (вміння спілкуватись, співпрацювати), перцептивні (вміння проникати у внутрішній світ дитини, здатність до емпатії), прогностичні (вміння здійснювати педагогічне передбачення, прогнозувати результати взаємодії у педагогічній діяльності) та інші.

ТЕХНОЛОГІЧНЕ НАВЧАННЯ - тип освітніх теорій і систем, орієнтованих на формування вузькопредметних функціональних умінь і

навичок у кожного учня, необхідних для успішної діяльності (функціональна грамотність).

ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ПРОЦЕС - система технологічних одиниць, зорієнтованих на конкретний педагогічний результат.

ТЕХНОЛОГІЯ КОЛЕКТИВНОЇ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ - інноваційний засіб освіти, за допомогою якого педагоги досягають творчості; неперервний процес управління розвитком потреб, здібностей, засвоєнням педагогом досвіду людських стосунків і практичної творчості, в ході якого формуються спрямованість на самодослідження, вміння самодіагностики психічного стану і прогнозування можливих варіантів своєї професійної поведінки і спілкування з іншими людьми.

Індивідуальний стиль професійної діяльності педагога вищого навчального закладу

ДІЯЛЬНІСТЬ - спосіб буття людини у світі, її здатність вносити в дійсність зміни.

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ СТИЛЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ - цілісна система операцій, що забезпечує ефективну взаємодію вихователя з вихованцями і визначається цілями, завданнями професійної діяльності, властивостями різних рівнів індивідуальності педагога (ритмом діяльності, спілкування тощо). Структура І. с. п. д. охоплює мотиваційно-оцінний, змістово-когнітивний, операційно-діяльнісний компоненти.

МЕТОДИ ВИХОВАННЯ (від гр. *methodos* – спосіб, шлях) способи впливу вихователя на свідомість, волю і поведінку вихованця з метою формування в нього стійких переконань і певних норм поведінки.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ – способи, прийоми та процедури емпіричного і теоретичного пізнання явищ та процесів педагогічної дійсності.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ – упорядковані способи діяльності вчителя й учнів, спрямовані на ефективне розв'язання навчально-виховних завдань.

ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ – сукупність психолого-педагогічних настанов, які визначають спеціальний підхід і композицію форм, методів, способів, прийомів, засобів (схем, креслень, діаграм карт) у навчально-виховному процесі.

ТЕХНІКА ПЕДАГОГІЧНА (від гр. *technike* — вправний, досвідчений) — сукупність раціональних засобів та особливостей поведінки вчителя-вихователя, спрямованих на ефективну реалізацію обраних ним методів і прийомів навчально-виховної роботи з окремим учнем чи всім класним колективом відповідно до поставленої мети вихователя і конкретних об'єктивних та суб'єктивних передумов (уміння в галузі культури мовлення; володіння своїм тілом, мімікою, пантомімою, жестами; вміння одягатися, стежити за своєю зовнішністю; дотримання темпу і ритму роботи; уміння спілкуватися; володіння психотехнікою).

ТЛУМАЧНИЙ СЛОВНИК ОСНОВНИХ ЮРИДИЧНИХ ТЕРМІНІВ

Автобіографія – документ, в якому його автор подає опис свого життя і діяльності.

Автограф – 1) власноручно написаний текст; 2) власноручний підпис, напис на книзі, фотографії і т. ін.

Автор документа (лат. *auctor* – творець, засновник) – установа, організація або посадова особа, що уклала документ.

Автореферат – стислий виклад автором своєї наукової праці.

Адреса (фр. *adresse*) – місце розташування установи, організації, підприємства, проживання особи; позначення такого місця.

Адресант (нім. *Adressant* – відправник листа) – установа, організація, підприємство, особа, які відправляють (надсилають) документ; відправник.

Адресат (нім. *Adressat* – одержувач листа) – установа, організація, підприємство, особа, яким надіслано документ; одержувач.

Акт застосування права – документ, що приймає уповноважений компетентний орган держави після розгляду юридичної справи.

Акт перевірки – документ, що засвідчує результати перевірки відповідними державними органами дотримання встановлених чинним законодавством норм і правил, служить підставою для накладення санкцій на юридичних і фізичних осіб, що їх порушили.

Акт приймання–передачі – документ, що засвідчує факт завершення виконавцем робіт, передачу майна, документації тощо (необхідність укладання такого акта, як правило, визначають сторони угоди).

Акт юридичний – волевиявлення держави (її органів, посадових осіб), формально обов'язкове для виконання.

Акт громадянського стану – пов'язані з особою обставини, події, дії приватного життя, що започатковують, змінюють або припиняють її громадянський стан.

Акт органів виконавчої влади – юридична форма рішень органів виконавчої влади, що видають на підставі і для виконання Конституції, інших законів України, через них реалізують функції і компетенцію цих органів.

Акт прокурорський – передбачена законом форма фіксації прийнятих прокурором рішень чи здійснюваних ним дій у процесі виконання покладених на нього функцій.

Акт слідчий – передбачені кримінально–процесуальним законодавством форми фіксації рішень слідчого або здійснених ним дій під час порушення і розслідування кримінальної справи.

Акт судовий – вид встановленого процесуальним законодавством юридичного документа, що засвідчують той чи інший факт судового провадження.

Анкета (фр. *enquete* – розслідування) – 1) тип тексту документа, в якому складники розташовано вертикально у вигляді запитань, виражених словом чи словосполученням, і відповідей на них; 2) документ із таким типом тексту.

Анотація – стислий виклад змісту книги, статті, звіту тощо.

Архів (лат. *archiv* від гр. *arxeion* – урядовий будинок) – організація або її структурний підрозділ, що здійснюють прийняття для зберігання і зберігання документів із метою використання ретроспективної документальної інформації.

Архівна довідка – офіційний документ архіву, що містить відомості з архівних документів, стосовні предмета запиту, із зазначенням адреси документів.

Архівна копія – офіційний документ архіву, що відтворює текст архівного документа або зображення архівного графічного документа із зазначенням їх адреси (справа, том, місце знаходження документа).

Архівна справа – галузь діяльності, що охоплює питання організації зберігання і використання архівних документів.

Архівний витяг – архівна копія, що відтворює частину тексту архівного письмового документа, завірена заведеним порядком.

Астерикс – друкарський набірний знак у вигляді зірочки (*), застосовуваний для позначення посилання на джерело інформації.

Аудіовізуальний документ – документ, що містить зображувальну і звукову інформацію.

Бланк документа (фр. *blanc* – білий, чистий) – стандартний аркуш паперу з частково надрукованим текстом постійної інформації і місцем для змінної інформації документа.

Бюлетень (фр. *bulletin* – італ. *bulletino* – записка, листок, буквально-документ, засвідчений печаткою) - 1) збірник офіційних актів, розпоряджень тощо; 2) виборчий бюлетень; 3) документ про стан здоров'я, про тимчасову непрацездатність; 4) біржовий огляд цін на товари, цінні папери тощо.

Виконавчий лист – письмовий документ встановленої форми і змісту, що видає суд (зобов'язує службових осіб, громадян, яких це стосується, точно і своєчасно виконати рішення суду чи іншого уповноваженого позасудового органу в передбачених законом випадках, а також сприяти судовому виконавцеві у виконанні цього рішення).

Виконавчий документ – письмовий документ встановленої форми і змісту, що видає суд, інші юрисдикційні органи для примусового виконання прийнятих рішень, ухвал, інших актів.

Виконавчий напис – напис, зроблений нотаріусом на документах, що встановлюють заборгованість, для стягнення з боржника грошових сум або його майна.

Висновок – документ, що містить думку, висновок установи, комісії, спеціаліста щодо якогось документа чи питання.

Витяг із документа – копія документа, що відтворює його частину, засвідчену заведеним порядком.

Вихідний документ – документ, відправлений із організації.

Вихідний номер документа – реєстраційний номер документа, що ставить відправник.

Відгук – документ, що містить думку установи або спеціаліста стосовно роботи, надісланої на розгляд.

Відомість – перелік даних (відомостей), розташованих у певному порядку (платіжна відомість тощо).

Відомчий акт – письмовий документ нормативного або індивідуального характеру, що видають міністерства, інші центральні органи державної виконавчої влади в межах своєї компетенції.

Віза на документах – підпис посадової особи на документі, що свідчить про її ознайомлення з цим документом або про її згоду з його змістом.

Вказівка – правовий акт, що видає орган державного управління, переважно з питань інформаційно–методичного характеру, а також із питань, пов'язаних із організацією виконання наказів, інструкцій, інших актів цього та вищих органів управління.

Внутрішній документ – документ, створений у межах організації, установи і призначений для виконання цією організацією або установою.

Вхідний документ – документ, що надійшов до організації.

Вхідний номер документа – реєстраційний номер документа, що ставить адресат.

Графік (гр. *graphikos* – письмовий) – 1) графічний або текстовий документ, що відображає стан або динаміку будь–якого явища; 2) план роботи з точними показниками норм і часу виконання (наприклад, графік відпусток).

Гриф секретності (фр. *griffe* – клеймо, штемпель) – штамп установленого зразка, обов'язковий реквізит кожного матеріального носія інформації, віднесеної до державної таємниці.

Дата документа – обов'язковий реквізит документа, що вказує на час підписання, затвердження чи узгодження документа і має три складники: день місяця, місяць, рік).

Датування документа – встановлення часу створення документа, визначення часу укладання або опублікування недатованого документа на підставі його вивчення й аналізу.

Депонування документів (лат. *deponere* – вміщувати, здавати на зберігання, вкладати) – установлений порядок зберігання документів у довідково–інформаційному фонді.

Державне зберігання документів – постійне зберігання архівних документів, що здійснюють державні архіви, а також деякі інші організації відповідно до своєї компетенції.

Диплом (фр. *Diplome*, від гр. *diploma* – аркуш, документ, складений удвоє) – офіційний документ, що свідчить про закінчення вищого або середнього спеціального навчального закладу і присвоєння певної кваліфікації або про присвоєння вченого ступеня.

Директивний документ (фр. *Directive*, від лат. *dirigere*–спрямовувати, визначати) – документ, що містить обов'язкові для виконання вказівки вищих органів.

Діловий лист – документ, що застосовують для зв'язку, передачі інформації на відстані між двома кореспондентами, якими можуть бути як юридичні, так і фізичні особи.

Дійсний документ – документ, відомості про час і місце створення якого або про автора, які містяться в самому документі чи виявлені будь-яким шляхом, відповідають дійсності; непідробний, нефальшований.

Діловодство – діяльність, що охоплює сукупність робіт із документування установи й організацію роботи з документами.

Довідка – 1) документ, що передає одна організація, установа іншій і підтверджує факти біографічного чи службового характеру; 2) документ, що містить опис (стислий чи розгорнутий) і підтвердження тих чи інших фактів і подій.

Договір – взаємна угода, що виникає внаслідок волевиявлення двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав і обов'язків.

Договірний лист – один із видів супровідного листа, що вказує на факт відправлення договору.

Документ (лат. *documentum* – повчальний приклад; свідчення, доказ) – засіб закріплення різними способами на спеціальному матеріалі інформації про факти, події, явища об'єктивної дійсності і розумової діяльності людини; таку інформацію розташовують за наперед визначеною схемою, обов'язковою для всіх укладачів.

Документ вторинний – документ, підготовлений у ході інформаційного аналізу на підставі вивчення і перероблення первинного документа (анотація, реферат тощо).

Документальна лінгвістика – наукова дисципліна (прикладна лінгвістика, прикладна стилістика), що вивчає мову й стиль службових документів для їх уніфікації і забезпечує економію витрат праці на процес укладання службових документів.

Документообіг – комплекс робіт із документами, укладеними чи отриманими установою або організацією: прийняття, розподіл, реєстрація, контроль за виконанням, формування справ, зберігання й використання документації, рух документованої інформації між інстанціями.

Документування – сукупність процесів для утворення всіх видів документації, що відображають діяльність установи, організації або підприємства.

Доповідна записка – документ, адресований керівникові установи, що інформує керівника про якийсь не відомий йому факт, подію тощо (у зв'язку з означеним можливі і деякі пропозиції).

Доповідь – документ, у якому викладено суть, висновки, пропозиції щодо конкретної теми (доповідь призначено для усного викладу й обговорення).

Доручення – документ, що уповноважує його пред'явника виконувати визначені дії від імені довірителя.

Досьє (фр. *dossier*, спочатку – пачка паперів із етикеткою на зворотному боці) – 1) сукупність документів, матеріалів, що стосуються певного питання, справи, особи; 2) тека, в якій містяться матеріали, що стосуються певного питання, справи, особи.

Дублікат (від лат. *duplicatus* – подвоєний) – примірник документа, укладений і виданий замість втраченого оригіналу, який має однакову юридичну силу з оригіналом і обов'язкову позначку “ДУБЛІКАТ”.

Експертиза цінності документів (фр. *Expertise*, від лат. *expertus* – досвідчений, випробуваний) – визначення цінності документів із метою відбору їх для державного зберігання або для встановлення строків їх зберігання.

Журнал (фр. *journal* — газета) – документ, що укладається за певною формою і містить систематичні записи відомостей, подій, операцій, рішень тощо.

Заголовок документа – реквізит документа, у якому стисло викладено основний зміст документа (якщо заголовок відповідає на питання “про що”, то повинен починатися словом “про”).

Закон – правовий акт вищого органу державної влади, що регулює найважливіші суспільні відносини, має вищу юридичну силу та виданий заведеним порядком.

Запис – процес фіксування інформації в документі або будь-якому запам'ятовуючому пристрої.

Записка – стислий виклад питання або пояснення змісту документа, факту, події (наприклад, службова записка, доповідна записка, пояснювальна записка тощо).

Заява – документ, що містить прохання або пропозицію особи (осіб) до установи чи посадової особи (наприклад, заява про прийняття на роботу, про надання відпустки тощо).

Зведення – документ, що є узагальненням відомостей із одного питання (наприклад, зведення пропозицій, зауважень, вимог тощо) і укладається на вимогу вищих органів або посадової особи.

Звіт – документ, що містить відомості про виконану роботу (план, завдання, підготовка і проведення заходів, доручень).

Індекс реєстраційний документа (лат. *index* – покажчик, список, перелік) – реквізит документа, що складається з його порядкового номера (можливе його доповнення індексом справи за номенклатурою справ, інформацією про кореспондента, виконавця тощо).

Індекс справи – порядковий номер справи за номенклатурою й умовне позначення структурної частини установи, організації, що проставляють на титулі справи.

Ініціативний документ (фр. *initiative*, від лат. *initium* – початок) – документ, що став початком розгляду певного питання.

Інструкція (лат. *instructio* – введення, настанова; побудова, спорудження) – правовий акт, що видає або затверджує орган державного управління для встановлення певних правил, які регулюють організаційні, науково-технічні, фінансові, технологічні, інші спеціальні види діяльності установ, організацій, підприємств, їх підрозділів і служб, посадових осіб, громадян (наприклад, інструкція з діловодства).

Інтерпретація документа (лат. *interpretatio* — роз'яснення, тлумачення) – неавторове тлумачення змісту документа.

Інформація письмова (лат. *informatio* – уявлення, роз'яснення) – відомості та повідомлення, висловлені за допомогою знаків письма.

Картотека особового складу – каталог документальних матеріалів, що у систематизованому вигляді містить відомості про трудовий стаж, освіту, зарплату, службу в армії, соціальний стан, інші дані про окремих осіб.

Каталог документів – архівний довідник, що є систематизованим описом змісту документів.

Класифікаційний індекс – умовне позначення (цифрове, літерне, змішане), що присвоюють класифікаційним поділам схеми класифікації і проставляють на документах і справах.

Ключові слова – слова, необхідні і достатні для відтворення основного змісту документа.

Кодекс (лат. *codex* – книга) – єдиний законодавчий акт, у якому систематизовано норм окремої галузі права (наприклад, цивільного, кримінального) чи законодавства.

Консервація документа – захист документа від руйнівної дії зовнішнього середовища.

Конституція (лат. *constitutio* – устрій) – основний закон, єдиний нормативний акт найвищої сили чи кілька таких актів, які регламентують засади функціонування політичної системи суспільства, установлюють засади державного ладу, порядок формування, організації і діяльності ключових ланок державного механізму, визначають принципи територіальної організації держави, закріплюють основи правового статусу фізичної особи, її взаємовідносин із державою.

Контракт (лат. *contractus* – договір) – письмовий договір сторін про встановлення, зміну чи припинення правовідносин.

Копія документа (лат. *copia* – численність) – документ, що відтворює інформацію оригіналу й усі його зовнішні ознаки або їх частину і засвідчується заведеним порядком (рівнозначна з оригіналом).

Копія нотаріальна – копія документа або витяг із нього, тотожність якої із оригіналом засвідчила нотаріальна контора.

Кореспондент – установа або окрема особа, з якими ведеться листування.

Легенда (лат. *legenda* – те, що має бути прочитане) – 1) пояснювальний текст, що додається до карти, схеми й інших матеріалів і містить узагальнення й висновки; 2) пояснення умовних способів зображення на картах, діаграмах, схемах тощо; 3) відомості про виданий документ, що містять пошукові дані, вказівку на справжність, спосіб відтворення, зовнішні особливості, попередні видання документа.

Лист – узагальнена назва різних за змістом службових документів, що є засобом спілкування між установами, організаціями, приватними особами, повідомлення й оповіщення про що-небудь.

Лист гарантійний – лист, що виражає гарантію, забезпечує виконання викладених у ньому обов'язків і адресовано організації чи окремій особі.

Лист–запрошення – лист, що адресовано конкретній особі чи декільком особам і є підставою для їх участі у запланованих заходах.

Лист інформаційний – лист, що своєчасно інформує іншу установу, організацію чи зацікавлену особу про факти, які здійснилися, або про заплановані заходи.

Лист–нагадування – лист, що містить повторну інформацію про будь-який факт (такий лист подібний до телеграми).

Лист–підтвердження – лист, що підтверджує факт відправлення документів, а також розмову, яка відбулася раніше.

Лист–повідомлення – лист, в якому щось повідомляється або стверджується (лист–повідомлення є відповіддю на запит і починається словами: *“Повідомляємо”, “Подаємо до Вашої уваги”*).

Лист претензійний – лист, у якому оформлено обґрунтування вимог однієї організації до іншої, стосовних порушення договірних зобов'язань.

Лист–прохання – лист, що висловлює прохання про виконання будь-якої дії, отримання документації чи матеріальних цінностей.

Лист супровідний – лист, що містить стисле повідомлення про документ, який надсилається (починається словами: *“Надсилаємо”, “Повертаємо”*).

Ліміт – документ, в якому визначено граничний розмір асигнувань, грошових коштів, відпускання матеріалів і т. ін. з державних фондів.

Макет документа – попередня чи остаточна схема розміщення інформації на документі.

Маркування – 1) процес позначення індексів технічних документів або товарів; 2) такі індекси.

Наказ – основний розпорядчий документ, що видає керівник підприємства, установи, організації на основі єдиноначальності і містить індивідуальні приписи або правові норми з питань внутрішньо-організаційної діяльності, адресовані підпорядкованим органам і працівникам.

Номенклатура (лат. nomenclatura – перелік, список імен) – сукупність назв, застосовуваних у якій-небудь галузі науки, виробництва тощо.

Номенклатура справ – систематизований перелік чи список назв справ, заведених у діловодстві установи.

Нормативи – документи, які містять показники витрат часу, матеріальних або грошових ресурсів, показники виготовлюваної продукції, що випадають на будь-яку одиницю (виріб, операцію тощо).

Нормативний документ – документ, в якому подано визначені правила, норми і т.ін.

Нотаріальне засвідчення – підтвердження нотаріальними органами наявності певних беззаперечних обставин, з якими пов'язане виникнення, зміна, припинення відповідних прав і обов'язків або обставин, що мають доказове значення.

Обсяг документообігу – кількість документів, що надійшли до організації чи укладені в ній за відповідний період.

Огляд – документ, що укладено з метою інформування підвідомчих та інших організацій про роботу в будь-якій галузі або про діяльність групи установ протягом визначеного періоду.

Оголошення – 1) інформація про масовий захід; 2) документ із такою інформацією.

Опис – юридично оформлений перелік документів.

Опис документів – виклад відомостей про склад і зміст документів в архівних довідниках і на титулах справ.

Ордер (нім. *Order*, *фр. ordre* – порядок, наказ) – 1) письмове розпорядження, наказ, припис, дозвіл державного органу, керівника щодо вчинення певних дій; 2) обліковий бухгалтерський документ.

Оригінал документа (фр. *Original*, від лат. *originalis* – походження) – 1) перший примірник документа; 2) примірник документа, що є вихідним матеріалом для копіювання.

Особиста картка – документ, що служить для обліку й аналізу руху кадрів.

Особистий документ – офіційний документ, що посвідчує особу людини або її права, обов'язки, службовий чи суспільний стан може містити і біографічні відомості).

Особливо цінний документ – документ, що має не скороминуче значення і є незамінним у разі його втрати.

Особова справа – справа, що містить документи про особу.

Офіційний документ – документ, створений організацією або посадовою особою й оформлений заведеним порядком.

Оформлення офіційного документа – процес творення документа з використанням необхідних (визначених) реквізитів.

Паспорт (фр. *passeport*, від *passe* – прохід і *port* – гавань, первинне значення – дозвіл на відплиття) – документ, що посвідчує особу громадянина.

Первинний документ – документ, що містить вихідну інформацію.

Перевірка стану документів – установлення відповідності фактичної наявності одиниць зберігання документів записам в обліках архіву, виявлення документів, які вимагають консервації, реставрації, дезінфекції.

Передмова – вступна частина тексту, що передує основному матеріалу документа.

Перелік – систематизоване перерахування документів чи інших предметів, об'єктів, робіт, що укладено з метою поширення на них певних норм або вимог.

Печатка – реквізит, що засвідчує документ і права осіб, які його підписали.

Письмовий документ – текстовий документ, в якому інформацію зафіксовано (записано) графічними знаками письма.

Підзаконний акт – правовий акт органу державної влади, що прийнято на основі закону з метою його виконання.

Підпис – обов'язковий реквізит документа, що засвідчує законність документа, відповідальність особи за його зміст і наслідки дії.

План – документ, в якому викладено точний перелік робіт або заходів, призначених до виконання, їх послідовність, обсяг, тимчасові координати, керівників і конкретних виконавців, терміни проведення (плани можуть бути перспективні, розраховані на декілька років, річні, квартальні, місячні, тижневі тощо).

Повідомлення – документ, що інформує про майбутні заходи (наприклад, засідання, збори, конференція) і пропонує взяти в них участь.

Повістка – документ-письмове офіційне повідомлення про виклик на засідання суду з розгляду цивільної чи кримінальної справи, про виклик до слідчого чи прокурора в кримінальній справі.

Подання – документ, що містить пропозиції про призначення, переміщення або заохочення особового складу, а також рекомендації щодо визначених дій і заходів із питань діяльності установ.

Позначка – напис або знак на документі, що свідчать про ставлення до документа особи, що знайомиться з ним, або про рух документа в діловодстві (наприклад, резолюція, позначка про виконання, про контроль тощо).

Положення – нормативний акт, що визначає порядок створення, права, обов'язки й організацію роботи установи, структурних підрозділів на тривалий час.

Посвідчення – офіційний документ, що видає компетентний державний орган або службова особа для засвідчення особи його власника, місця роботи й посади (службове посвідчення), факту відрядження працівника в службових справах до іншої місцевості (посвідчення про відрядження).

Посвідчення особи – загальна назва деяких офіційних юридичних документів встановленого зразка, що засвідчують особу власника (його ознаки, належність до певної спільноти і т.ін.). До таких документів належать: паспорт, службове посвідчення, квиток студента тощо).

Постанова – нормативний акт, що приймають вищі й деякі центральні органи колегіального управління для розв'язання найбільш важливих і принципових питань, встановлення стабільних норм, правил поведінки.

Постійний реквізит документа – реквізит документа, обов'язково застосовуваний під час виготовлення бланка документа.

Пошукові реквізити документа – відомості про місце зберігання документа: архівний шифр і посилання на номер аркуша (або сторінки) документа.

Пояснювальна записка – 1) документ особистого характеру, в якому автор пояснює певні дії, факти, вчинки (найчастіше – порушення дисципліни, невиконання роботи, доручення тощо); 2) документ, який пояснює зміст окремих положень основного документа (наприклад, плану, звіту, проекту);

Правила – службові документи організаційного характеру, у яких викладено обов'язкові для виконання вимоги, норми, настанови, що регламентують визначений порядок дій або поведінки.

Преамбула (від лат. *praeambulus* – той, що передує) – вступна частина законодавчого акта, міжнародного договору, декларації тощо, в якій викладено обставини, що є підставою для його видання або укладення.

Предметний каталог – каталог документальних матеріалів, що містить відомості про предмети, факти, події, географічні назви й осіб, згаданих у документах (розташовано в алфавітному порядку).

Предметний покажчик – покажчик основних предметних (або тематичних) позначень, розташованих в алфавітному порядку.

Припис – документ, в якому визначено повноваження підлеглого, надані йому для виконання службових обов'язків чи конкретного доручення.

Програма (гр. *programme* – розпорядження, оголошення) – документ, в якому викладено основні напрями роботи установи чи підприємства на певний період або етап і строки їх здійснення.

Проект документа (лат. *projectus* – кинутий уперед) – попередній текст документа, призначений для розгляду.

Пропозиція – різновид доповідної записки, у якому є перелік конкретних пропозицій із певного питання.

Протокол (гр. *protokollon*, від *protos* – перший і *kottao* – приклеюю) - 1) документ, який фіксує хід обговорення питань і прийняття рішень на зборах, засіданнях, нарадах, судовому процесі, конференціях колегіальних органів; 2) один із видів процесуально-правових актів.

Рапорт (від фр. *rapport* – повідомляти) – письмове звернення працівника до вищої посадової особи з викладом питань службового чи особистого характеру і проханням у зв'язку з цим.

Реєстр (польс. *rejestr*) – перелік, що застосовують у бухгалтерському обліку чи діловодстві.

Реєстраційна картка – картка, призначена для обліку документів у діловодстві установи.

Реєстраційний номер документа – порядковий номер документа, що присвоюють вхідному чи вихідному документу під час його реєстрації (може бути частиною індексу чи замінювати його).

Реєстрація документів – запис в облікових формах (журналах, картках тощо) стислих відомостей про документ і проставлення на документі індексу й дати реєстрації.

Резолюція (лат. *resolutio* – рішення, дозвіл, доручення) – 1) висновок, стислий виклад рішення посадової особи на діловому папері; 2) рішення, прийняте зборами, з'їздом, конференцією тощо з обговорюваного питання.

Реквізит документа (лат. *requisitum* – необхідно) – обов'язковий складник офіційного документа, відсутність якого позбавляє документ юридичної сили (наприклад, назва, дата, підпис, печатка і т. ін.); кожен документ має йому властивий набір реквізитів і порядок їх розташування.

Репродукція документа – факсимільна копія документа, виконана поліграфічними й іншими технічними засобами, в якій зберігаються лінійні співвідношення і тональність оригіналу.

Реферат (нім. *Referat*, від лат. *referre* – доповідати) – стислий письмовий виклад основних положень наукової статті, праці.

Рецензія – критичний відгук про художній твір, наукову працю тощо.

Рішення – підзаконний правовий акт (вирок суду, постанова).

Розклад – оголошення про час, місце та послідовність здійснення чогонебудь.

Розмноження документів – процес відтворення документів через різні способи разового й тиражного копіювання.

Розписка – документ, в якому автор підтверджує передачу й одержання речей, коштовностей, здійснення тих чи інших дій.

Розпорядження – правовий акт, що видає одноосібно керівник організації, установи, а також керівник колегіального органу державного управління для виконання оперативних завдань.

Рукопис – документ, написаний від руки; авторський рукопис.

Свідоцтво – офіційний документ, що засвідчує той чи інший факт і має юридичне значення (наприклад, свідоцтво про народження, свідоцтво про закінчення навчального закладу, свідоцтво про укладення шлюбу, свідоцтво про винахід).

Сертифікат (лат. *certifico* – посвідчую) – 1) у господарському праві – документ, що посвідчує якість продукції, а в необхідних випадках – строк її придатності та можливого транспортування; 2) один із видів позикового фінансового зобов'язання органів держави; 3) назва білетів особливого виду державних позик.

Скарга потерпілого – заява особи, якій заподіяно моральну, фізичну, майнову шкоду чи порушено її права і законні інтереси.

Скарги громадян – звернення в державні органи та громадські організації у зв'язку з порушенням прав і законних інтересів громадян для усунення таких порушень.

Службова записка – документ про виконання роботи, що надсилає посадова особа іншій посадовій особі (як правило, керівникові).

Список – документ, що містить перелік осіб або предметів у певному порядку, укладений для інформації чи реєстрації.

Справа – документ або сукупність документів, що стосуються одного питання або ділянки роботи.

Стандарт (англ. *standard* – норма, зразок) – нормативно-технічний документ, в якому визначено єдині норми і вимоги до документів, до груп однорідної продукції (до конкретної продукції) тощо, які обов'язкові для застосування в будь-якій галузі народного господарства.

Статут (лат. *statuo* – постановляю, вирішую) – 1) зведення правил, що регламентують організацію і порядок діяльності певної галузі державного управління; 2) зведення правил, що визначають завдання, структуру, функції державної установи, громадської організації та регулюють порядок їх діяльності; 3) зведення положень і правил, що визначають основи бойової діяльності військ, права й обов'язки військовослужбовців, загальний порядок служби в армії і на флоті; 4) зведення правил, що встановлюють структуру, порядок утворення й

діяльності деяких міжнародних організацій; 5) положення про нагороди, у якому визначено порядок нагородження тощо.

Стенограма – дослівний запис виступів, реплік, запитань і відповідей у ході певної наради, зборів, конференцій тощо методом стенографії або звукозапису, який потім розшифровують і друкують.

Страхова копія документа – копія особливо цінного документа, виготовлена на випадок його втрати або пошкодження.

Страховий фонд копій документів – сукупність страхових копій документів.

Табель – документ, в якому є перелік показників, складений у певному порядку.

Таблиця – 1) тип тексту документа, у якому інформацію подано в цифровій чи словесній формі і викладено в рубриках вертикальних і горизонтальних площин; 2) документ із таким текстом.

Табуляграма (лат. *tabula* – таблиця) – документ у вигляді зведення, відомості, таблиці, укладений табулятором на основі автоматичного сприйняття даних із перфокарт, перфострічок і т.ін.

Тезаурус (гр. *thesauros* – скарб) – словник-довідник, в якому перераховано всі лексичні одиниці інформаційно-пошукової мови (дескриптори) із їх зв'язками, а також синонімічні дескриптори та ключові слова й словосполучення природної мови.

Тези - стислий виклад основних думок тексту документа чи виступу.

Телеграма – узагальнена назва різних за складом службових документів, переданих телеграфом.

Телекс – телеграма, яку посилають телетайпом.

Телетайпограма – загальна назва різних за складом документів, переданих телетайпом.

Телефонограма – узагальнена назва різних за складом документів, що передають телефоном і записує адресат.

Технічна документація – узагальнена назва документів, що відображає результат будівельного і технічного проектування, конструювання, інженерних досліджень, інших робіт стосовно будинків, споруд і виготовлення виробів промислового виробництва.

Технологічна документація – узагальнена назва документів (креслення, специфікації, карти, інструкції тощо), що призначено для опису й графічного оформлення технологічних процесів.

Типовий документ – 1) документ, що відображає однорідні питання й укладають за визначеними зразками; 2) нормативний чи розпорядчий документ, що визначає порядок роботи установ або окремих сторін їх діяльності, є зразком для укладання однойменних документів установами з урахуванням специфіки їх діяльності; 3) документ, створений в установі під час виконання функцій, властивих більшості установ, незалежно від їх відомчої належності.

Трафарет (італ. *traforetto* – протоколювання) – тип уніфікованого тексту, що містить постійну інформацію і пропуски, призначені для подальшого заповнення їх змінною інформацією.

Трудова книжка – документ, що містить інформацію про роботу (стаж) особи (час вступу і звільнення, причини переходу на інше місце і т.ін.).

Указ – акт, що видає чи затверджує найвищий орган влади або Президент держави.

Унікальний документ – документ особливої цінності, що не має аналогів за змістом і оформленням.

Ухвала - 1) нормативний акт, що приймає місцевий орган виконавчої влади в колегіальному порядку для вирішення найбільш важливих питань його компетенції; 2) спільні акти, що видає декілька неоднорідних органів – колегіальні й такі, що діють на основі єдиноначальності, а також державні органи, громадські організації тощо.

Факс – узагальнена назва різноманітних за змістом документів, що за допомогою телекомунікаційного зв'язку та принтера безпосередньо надходять до організації, установи, підприємства.

Факсиміле - 1) кліше–печатка для відтворення власноручного підпису; 2) точне відтворення графічного оригіналу (твору, підпису, почерку) фотографічним способом або печаткою.

Фальсифікація (від *nanfalsus* – неправдивий і *tafacio* – роблю) – підроблення, зміна вигляду або властивостей предмета і надання йому такого зовнішнього вигляду, який не відповідає його справжній суті. Підроблення документів у кримінальному праві – підроблення справжніх або укладання фальшивих документів.

Фонодокумент – документ, який містить звукову інформацію, зафіксовану будь-якою системою звукозапису.

Формування справи – віднесення документів до певної справи і систематизація документів усередині справи.

Формуляр (нім *Formular*, від лат. *formula* – форма) – сукупність розміщених у встановленій послідовності реквізитів документа.

Фотодокумент — документ, створений фотографічним способом.

Характеристика – офіційний документ, в якому дано оцінку ділових і моральних якостей працівника і висновки у зв'язку з цим.

Циркулярний лист (нім. *Zirkular* – круговий) - 1) письмове розпорядження директивного характеру, що його надсилає вищий орган і видає як додаток і роз'яснення до раніше випущеного документа (розсилається певному колу підвідомчих підприємств, установ); 2) лист, надісланий з одного джерела на декілька адрес.

Цінний документ – документ, який має політичне, народногосподарське, наукове, соціально-культурне значення.

Штатний розпис – перелік посад в установах, організаціях із зазначенням їх кількості та розмірів посадових окладів.

Юридична особа – установа, організація чи підприємство, що виступають як самостійні носії цивільних прав і обов'язків.